

Utfordringer og muligheter i Trøndelag og Jämtland Härjedalen

Dette er Fellesrådets rapport om grenseoverskridende samhandling, utarbeidet innenfor prosjektet Styrket grenseoverskridende samhandling i Trøndelag og Jämtland Härjedalen, med støtte fra Interreg Sverige–Norge.

Rapporten gir et konsentrert bilde av utfordringer og muligheter i grenseregionen og bygger hovedsakelig på intervjuer med aktører i området, men også på dokumentanalyser.

Vi tar gjerne imot innspill og synspunkter. Rapporten er et levende dokument som har som mål å forankre et felles bilde av dagens situasjon og samhandlingsmuligheter, samt fungere som grunnlag for Fellesrådets kommende strategiarbeid.

Anna Halvarsson
anna@fellesradet.com
+46(0)704 20 84 34

Ellen Hoas Ströman
ellen@fellesradet.com
+46(0)703 68 56 41

Interreg

Medfinansieras av
EUROPEISKA UNIONEN

Styrket grenseoverskridende samhandling i
Trøndelag og Jämtland Härjedalen

1. Innledning – formål og kontekst

Denne rapporten oppsummerer status og potensial for grenseoverskridende utviklingsspørsmål i Trøndelag og Jämtland Härjedalen. Datagrunnlaget bygger på 12 intervjuer med Fellesrådets medlemmer samt 24 intervjuer med eksterne aktører med grenseoverskridende interesser.

Formålet med rapporten er å skape et felles og forankret situasjonsbilde, identifisere sentrale utviklingsspørsmål og peke på områder der et styrket samarbeid over grensen kan skape merverdi.

Rapporten er en del av arbeidspakke 1 i prosjektet **Styrket grenseoverskridende samhandling i Trøndelag og Jämtland Härjedalen**. Intervjuene kompletterer våre dokumentstudier av regionale, nasjonale og nordiske strategier og utgjør et kunnskapsgrunnlag for kommende SWOT-analyse, prioritering av samhandlingsområder samt utvikling av visjon, strategi og handlingsplaner for Fellesrådet.

Intervjuene ble gjennomført i andre halvdel av 2025 med politisk ledelse og administrasjon hos medlemmene, samt et utvalg eksterne aktører innen næringsliv, akademisk, sivilsamfunn og regionale samhandlingsmiljøer. Svarene er analysert tematisk for å fange både felles mønstre og ulike perspektiver.

2. Sammenfattende hovedinnsikter

Intervjuene viser stor grad av enighet om både utfordringer og muligheter i grenseregionen, selv om ulike aktører vektlegger forskjellige spørsmål avhengig av rolle og ansvar.

2.1 Felles hovedinnsikter

- Det finnes en sterk vilje til grenseoverskridende samhandling og en felles oppfatning av at Trøndelag og Jämtland Härjedalen vinner på å opptre samlet.
- Grensen oppleves både som en ressurs og et hinder, der ulikheter i regelverk, systemer og strukturer fortsatt påvirker samarbeidsmulighetene.
- Infrastruktur, tilgjengelighet og kompetanseforsyning løftes bredt frem som avgjørende for regionens utvikling og konkurranseevne.
- Mange aktører ser behov for tydeligere struktur, bedre koordinering og større langsiktighet i det grenseoverskridende arbeidet.
- Fellesrådet oppfattes som en viktig plattform, med potensial til å ta en tydeligere samordnende og samlende rolle fremover.

2.2 Muligheter og praktiske tiltak

Grenseoverskridende samhandling kan gi konkrete merverdier på flere områder:

Arbeidsmarked og kompetanseforsyning: Traineeprogrammer, studentrekruttering og utveksling av arbeidskraft styrker bemanning, motvirker utflytting av unge og øker regionens attraktivitet.

Transport og infrastruktur: Felles planlegging av vei, jernbane og fly legger til rette for pendling, godstransport og turisme. Robuste transportkorridorer kan tiltrekke investeringer.

Energi og energiomstilling: Samordning knyttet til strømnnett, reservekraft og klimatilpasning øker robusthet og motstandskraft. Satsinger på biogass og matsikkerhet styrker både næringsliv og samfunnsberedskap.

Næringsliv, innovasjon og akademia: Klyngesamarbeid og universitetssamarbeid innen blant annet teknologi, digitalisering, næringsutvikling, helse, energi og mat skaper nye verdikjeder, innovasjoner og markeder.

Praktiske eksempler på tiltak: Interreg-prosjekter, Nabotoget, bransjespesifikke møter, tech-forum, felles møteplasser som for eksempel Fellesstemmen, statistikkgrunnlag for arbeidskraftsbehov samt pilotprosjekter innen Fellesrådets virksomhet.

3. Situasjonsbilde – hvordan beskrives grenseregionen i dag?

3.1 Strukturelle forutsetninger

Grenseregionen vi opererer i, er preget av store avstander og små lokale arbeidsmarkeder. Offentlig sektor er sentral, og næringslivet står sterkt med tydelige industriklynger og strukturer innen skogbruk, havbruk og råvarebasert industri. Naturressurser og attraktive fjell-, landbruks- og kystmiljøer gir konkurransefortrinn for tilflytting, rekruttering av arbeidskraft og turisme. Trøndelag og Jämtland Härjedalen er en del av den sørsamiske delen av Sápmi.

Kystområdene i Trøndelag (der vi kun har Ørland som medlem) er i stor grad preget av havbaserte og eksportrettede næringer med internasjonale forbindelser, mens grense- og innlandsområdene har mindre og mer sårbare arbeidsmarkeder, større avstander og en tydeligere tilknytning til skogbruk, reiseliv og grenseoverskridende samarbeid.

Trondheim, Innherred, Östersund og Åre er sterke motorer i grenseregionen – Trondheim med et dynamisk og kunnskapsintensivt næringsliv, universitet og et sterkt innovasjonsmiljø, Östersund og Åre med reiseliv, regionalt næringsliv og større etableringer. I tillegg er Innherred en viktig vekstmotor i Trøndelag, med flere befolkningssentre samt sterke næringsklynger og industriparker. Universiteter og offentlig sektor er også sterkt til stede i alle disse miljøene.

Transport i øst–vest-retning (jernbane, veinett og fly), samt fysisk og digital infrastruktur, er avgjørende for samhandling og utvikling – særlig for næringslivets konkurranseevne, arbeidsmarkedets funksjon og tilgang til kompetanse og langsiktig regional utvikling.

Eksisterende samarbeid innen kultur, idrett, turisme, utdanning og næringsliv viser at det finnes stort potensial, selv om initiativene ofte er fragmenterte. Sterke forbindelser og nettverk over grensen, samt NATO-relatert beredskap, gir ytterligere strategiske muligheter.

3.2 Samhandling i dag

Samhandling skjer både formelt og uformelt, ofte avhengig av personlige relasjoner. Det finnes mangler når det gjelder oversikt, læring og gjenbruk av erfaringer.

Vanlige områder for grenseoverskridende samhandling er blant annet:

- Næringsliv (bedriftsnettverk, Interreg-prosjekter m.m.)
- Kultur og turisme (f.eks. St. Olavsloppet, Funäs Festival)
- Beredskap (Forsvarsforum Trøndelag, Nabotoget)
- Akademia og sivilsamfunn (felles prosjekter, samarbeid om samisk språk)

Samhandlingen er ofte prosjektbasert og lite langsiktig, noe som gjør regelmessige møteplasser og strukturerte arenaer viktige for å bygge relasjoner og identifisere nye prosjekter.

3.3 Gjentakende utfordringer

Fra intervjuene (operative hindringer):

- **Transport og tilgjengelighet:** Mangler i infrastrukturen vanskeliggjør pendling, logistikk og integrasjon av arbeidsmarkedet.
- **Kompetanseforsyning:** Vansker med å matche arbeidskraft og kompetanse over grensen på grunn av ulikt regelverk, utdanningssystemer, administrasjon og manglende kunnskap om mulighetene.
- **Administrative og juridiske hindringer:** Tollregler, lovgivning og finansieringsmodeller skaper utfordringer.
- **Strukturelle og organisatoriske svakheter:** Fragmenterte initiativ, personavhengighet, mangel på tydelige prioriteringer og samhandlingsarenaer.
- **Praktiske og kulturelle forskjeller:** Språk, kultur og arbeidskultur påvirker etablering og rekruttering.
- **Finansiering og ressurser:** Manglende langsiktig og stabil finansiering begrenser prosjekter og initiativ. Kommunene opplever økende økonomisk press med aldrende befolkning, høyere renter og flere statlige oppgaver uten tilstrekkelig finansiering.

Fra dokumentanalysen (langsiktige/systemiske perspektiver):

- **Mangel på kompetanse og arbeidskraft**, forsterket av aldrende befolkning, lave fødselstall og utflytting av unge til storbyer.
- **Klima og bærekraft**: Behov for omstilling i næringsliv, infrastruktur og samfunnsplanlegging.
- **Sårbar infrastruktur**: Lange avstander og begrensede ressurser innen transport, energi, vann og avløp samt digital tilkobling.
- **Mangelfull koordinering og innovasjonskraft**: Ujevn samhandling mellom forskning, næringsliv og offentlig sektor, ofte prosjektbasert og personavhengig.
- **Sosioøkonomiske forskjeller og utenforskap**: Psykisk uhelse, ulik tilgang til utdanning og tjenester, særlig blant unge.

3.4 Sammenfattende refleksjon

Intervjuene peker på konkrete hindringer og behov, mens dokumentanalysen belyser systemiske utfordringer. Samlet viser dette et tydelig behov for langsiktige, koordinerte og grenseoverskridende løsninger.

4. Perspektiver på samhandling – roller, behov og forventninger

4.1 Roller, behov og forventninger

- Medlemmene vektlegger langsiktighet, politisk forankring og tydelige prioriteringer. Fellesrådet ses som en sentral arena for koordinering, dialog og felles retning.
- Eksterne aktører fremhever gjennomføringsevne, tempo og konkret nytte. Fellesrådet fungerer som en politisk og strategisk plattform for grensehindre, infrastruktur, næringsliv og beredskap.
- Felles verdi: Å koble strategi til praksis, forenkle samhandling og skape relevante og effektive satsinger.

4.2 Sammenfattende refleksjon

Det finnes et tydelig behov for arbeidsformer som bedre kobler strategiske mål til praktisk gjennomføring. Eksempler er felles planer for arbeidsmarked og energi, samt bransjespesifikke møteplasser som gir rom for konkrete prosjekter, samarbeid og erfaringsutveksling.

5. Tidligere fellesstemmer, forstudie mm

5.1 Lærdommer fra tidligere Fellesstemmer 2023–2026

Fellesstemmen 2023: Kjernemelding: Viktigheten av praktisk samarbeid og felles prioriteringer for et sterkere grenseregionalt partnerskap mellom Trøndelag og Jämtland Härjedalen.

Infrastruktur og beredskap som felles ryggstøtte. Kompetanse, arbeidskraft og utdanning på tvers av grensen. Grønn omstilling og selvforsyning. Kultur, ungdom og felles identitet.

Fellesstemmen 2024: Kjernemelding: Fellesrådets rolle som en plattform for grenseoverskridende samarbeid, med spesielt fokus på beredskap og sikkerhet, samt viktigheten av en tydeligere og koordinert organisasjonsstruktur.

Beredskap og sikkerhet. Infrastruktur og logistikk. Mat og energi. Fellesrådets rolle, nettverk og relasjonsbygging.

Fellesstemmen 2025: Kjernemelding: Viktigheten av samspill mellom politikk og næringsliv for attraktive, bærekraftige og konkurransedyktige grenseregioner.

Grenseregionalt samarbeid og konkurranseforutsetninger. Beredskap, sikkerhet og matforsyning. Kompetanse og arbeidskraft. Grønn omstilling, bærekraftig energi.

Oppsummering Workshop: Mye av det som etterspørres dreier seg om arbeidsmarked, kompetanseforsyning og utenforskap, øke Grensetjenestens synlighet, tilrettelegge møteplasser og nettverksmøter for sentrale aktører innen næringsliv og politikk, se oss som en felles storregion, flere prosjekter over grensen, reiselivssatsinger, felles beredskap, infrastruktur og reising, mer samarbeid og langsiktighet, mer statistikk, kunnskap og kartlegging rundt flytting av varer, tjenester og personer over grensen, kraftutveksling, attraktiv region å bo i.

Fellesstemmen 2026: Oppsummering deltaker-input (menti) og evaluering: For å få fart på samarbeidet trengs møteplasser, bedre infrastruktur øst–vest som forutsetning for økt samarbeid, flere og bedre relasjoner og kunnskap om hverandre, konkrete to-do og resultater, prioritere saker og fordype samarbeidet. Både prosjekter og langsiktig finansiering og politisk prioritering. Så kan det bli verksted! Det trengs og etterspørres en aktør (Fellesrådet) som samordner øvrige aktører (kommuner/region/fylke m.fl.) for å få til verksted. Fellesrådet kan selvsagt ikke gjøre alt samarbeid selv, men utover å initiere prosjekter kan man tilrettelegge og drive på samarbeid og styrke forutsetningene for en sterk storregion på ulike måter. Konkrete temaer å samarbeide om: infrastruktur, samferdsel, beredskap, næringslivsutvikling, kommunikasjon, reiseliv mm.

5.2 Lærdommer fra Fellesrådets forstudie Beredskap og sikkerhet

Prioriterte innsatsområder:

- Infrastruktur og transport – Redundans i transportsystemet, øst–vestlige korridorer, samarbeid med Finland/Kvarkenrådet.
- Sivil beredskap og robuste grenselokalsamfunn – Felles løsninger innen helse, brann/redning, fjellsikkerhet m.m.

- Matforsyning – produksjon, distribusjon, lager, regional samhandling.
- Forsvarsvilje og sivilsamfunnets rolle – Lærdommer fra Covid-19, sivilsamfunnets rolle i krise/krig.
- Nato-relaterte forpliktelser – Samordning Norge–Sverige, sivile og militære behov.
- Informasjonsdeling – Teknologi, øvelser og felles kommunikasjonskanaler ved kriser.

Lærdommer:

- Regionen står overfor felles utfordringer som krever koordinering Sverige–Norge.
- Stort behov for felles planlegging, kommunikasjon og informasjonsutveksling over grensen.
- Vellykket grensearbeid krever tydelig rollefordeling, utholdenhet og nasjonal kobling.
- Fortsatt arbeid med forankring, finansiering og utvikling av de seks innsatsområdene.

6. Potential for grenseoverskridende utvikling

6.1 Områder med særlig potensial

- Arbeidsmarked og kompetanse (utdanning, pendling, mobilitet)
- Næringsliv, innovasjon og omstilling
- Samfunnstjenester, beredskap og langsiktig robusthet

Grensen kan sees som en mulighet til å utvide markeder, dele ressurser og styrke regionens attraktivitet – ikke som en negativ begrensning.

6.2 Hva krever grenseoverskridende løsninger?

- Konkrete prosjekter og møteplasser
- Mulige prioriterte fokusområder: tilgjengelighet/infrastruktur, kompetanseforsyning, energi, forsvar/beredskap og næringsutvikling
- Tydelige mandater, roller og arbeidsgrupper
- Kort, presis kommunikasjon samt systematisk oppfølging og rapportering

For å realisere potensialet kreves økt koordinering, felles prioriteringer, en sterkere regional stemme mot nasjonalt og nordisk nivå, samt strukturer som legger til rette for bred deltakelse.

7. I skjæringspunktet mellom nasjonal, nordisk og europeisk sikkerhet

7.1 Endrede rammevilkår og Fellesrådets rolle

Fellesrådet opererer i en tid preget av et mer usikkert sikkerhetspolitisk bilde i Europa, klimakriser og økte krav til robust infrastruktur og grenseoverskridende beredskap. Dette skaper både utfordringer og muligheter for Fellesrådet som grenseregionkomité, politisk plattform og samhandlingsknutepunkt.

Niinistö-rapporten fremhever behovet for en felles europeisk beredskapsstruktur der sivil og militær kapasitet samordnes. Norske og svenske nasjonale strategier understreker betydningen av regionale aktører for motstandskraft og totalforsvar. Fellesrådet kan fungere som en bro mellom nasjonale strategier og lokale behov, særlig der sivilt forsvar, klimaresiliens og grenseoverskridende beredskap møtes.

7.2 Grønn omstilling og nordisk perspektiv

Nordisk ministerråds samarbeidsprogram 2025–2030 og Draghi-rapporten vektlegger regional innovasjon, grønn omstilling og digital infrastruktur som sentrale faktorer for sikkerhet og konkurransekraft. Fellesrådet kan bidra til å omsette disse målene i konkrete prosjekter i Trøndelag og Jämtland Härjedalen.

Nordiske statsministtermøter fremhever viktigheten av nordisk fellesskap, styrking av samfunnets motstandskraft og ambisjonen om å gjøre Norden til verdens mest bærekraftige og integrerte region innen 2030.

7.3 Institusjonalisering og langsiktighet

For å spille en formell rolle i nordiske, nasjonale og europeiske strategier må Fellesrådet tydeliggjøre sin rolle, sikre stabile rammevilkår og utvikle langsiktige prosjekter. Dette styrker regionens motstandskraft og muliggjør omsetting av strategier til konkrete, grenseoverskridende tiltak.

8. Avsluttende analyse – veien videre

Det finnes gode forutsetninger for å videreutvikle grenseoverskridende samarbeid i Trøndelag og Jämtland Härjedalen. En felles forståelse av situasjon og retning er på plass – nå rettes fokus mot prioriterte områder og konkrete prosjekter.

Intervjuene peker på styrker, svakheter, muligheter og hindringer som kan tas videre i en SWOT-analyse. Denne sammenfattende rapporten utgjør et kunnskapsgrunnlag for workshops, prioritering av samhandlingsområder og utvikling av visjon, strategi og handlingsplaner.

Ambisjonen er at materialet skal bidra til videre dialog, forankring og felles læring innen Fellesrådet og det grenseoverskridende nettverket.

Anna Halvarsson
anna@fellesradet.com
+46(0)704 20 84 34

Ellen Hoas Ströman
ellen@fellesradet.com
+46(0)703 68 56

Vedlegg 1

Følgende aktører er intervjuet:

Medlemmer

Trøndelag Fylkeskommune
Levanger
Verdal
Meråker
Trondheim
Lierne
Ørland

Region Jämtland Härjedalen
Härjedalen
Åre
Östersund
Krokom

Eksterne aktører

Länsstyrelsen
Statsforvalteren
Røros kommune

North Sweden European Office
Trøndelag Europakontor

Handelskammaren Mitt
Næringslivets Hovedorganisasjon NHO
Næringsforening i Trondheim
Innherred Næringsforening
Samling Näringsliv
Rørosregionen Næringshage
Företagarna Jämtland-Härjedalen

Nordsec Cluster
Renergy
Woodworks Clusters
IUC Jämtland Härjedalen

Trøndelag Reiseliv
Jämtland Härjedalen Turism JHT

NTNU
Mittuniversitetet MIUN
Nord universitet

Gaaltje
Saemien Sijte

Vedlegg 2

Vedlegg 3

Dokumentanalys - medlemmar

Trøndelag fylkeskommune

- Trøndelagsplanen 2019-2030
- Verdiskapingsstrategien
- Regional planstrategi
- Internasjonalt handlingsprogram
- Regional plan for arealbruk 2022-2030
- Kompetansestrategien 2023-2027

Region Jämtland Härjedalen

- Regional utvecklingsstrategi för Jämtlands län (RUS)

Östersund kommun

- Näringslivsstrategi for hållbar tillväxt 2022-2026
- Bakgrundsrapport till Näringslivsstrategi for hållbar tillväxt 2022-2026
- Färdplan hållbar tillväxt 2024-2030

Trondheim kommune

- Planstrategi for Trondheim kommune 2024-2027
- Byggingstrategi - Areal og

Krokoms kommun

- Krokoms tillvåxtstrategi 2019-2035
- Budget 2025, Plan 2026-27
- Kommersiellt serviceprogram Krokoms kommun 2023-2030
- Näringslivspolicy

Levanger kommune

- Planstrategi 2024-2027
- Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2040

Dokumentanalys - EU/Norden

EU

- Niinistö-rapporten Safer Together
- Draghirapporten: The future of European competitiveness; Part A | A competitiveness strategy for Europe, Part B | In-depth analysis and recommendations
- EU Civil Protection Mechanism – Strategic Guidelines 2021–2027
- Territorial Agenda 2030 – A future for all places

FN/UN

- Agenda 2030 för hållbar utveckling

Nordiska ministerrådet

- Program för fri rörlighet i Norden 2025–2030 inklusive Gränshinderrådets mandat 2025–2027
- Gränshinderrådets årsrapport för 2024
- Norden som världens mest hållbara och integrerade region 2030, handlingsplan
- Norden statusrapport för vision 2030
- Samarbetsprogram för regional utveckling och planering 2025–2030

Norge

- Nasjonal sikkerhetsstrategi (Statsministerens kontor)
- Totalberedskapsmeldingen – Forberedt på kriser og krig (Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartement, till Stortinget)
- NOU 2023:10 – Totalberedskap i en ny tid (Regeringen)

Sverige

- Nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030 (Regeringen)
- Regeringens proposition 2024/25:34
- Totalförsvaret 2025–2030 (Regeringen)
- Regeringens skrivelse 2023/24:163
- Nationell säkerhetsstrategi (Regeringen)
- Skrivelse 2023/24:163 – Nationell säkerhetsstrategi (Regeringen)

Sverige - Norge

- Remissvar från Fellesrådet för Trøndelag och Jämtland Härjedalen på utkast till Nordiskt samarbetsprogram för regional utveckling och planering 2025–2030 samt arbetsplan (Fellesrådet)
- Samarbetsprogram 2021–2027 (Interreg Sverige - Norge)